

In aanvulling op het op 3-1-2023 door [REDACTED] ingebrachte commentaar op uw vragen hierbij nog enige aanvullende opmerkingen vanuit de Vleermuiswerkgroep Groningen (VWG).

[REDACTED], secretaris VWG, [REDACTED] 13-1-2023

Inzake vraag 1, 2 en 3:

Wij achten endoscopisch onderzoek voor het genoemde doel ongebruikelijk en ongeschikt. In de vierde alinea stelt EdH dat een uitgebreid endoscopisch onderzoek met een raster van boorgaten te verstorend zal zijn.

Het boren van één enkel gat kan echter al zeer verstorend zijn voor feitelijk aanwezige vleermuizen. Alle vormen van schraap-, knars-, knerp- en schuurgeluiden produceren voor mensen onhoorbare, maar voor vleermuizen zeer storende ultrasone geluiden.

De hulp van de VWG is eens ingeroepen door een woningbouwvereniging omdat hun isoleerders terwijl ze bezig waren om gaten te boren voor het inbrengen van isolatiemateriaal in een spouw opeens vleermuizen rakelings langs zagen vliegen. Het werk was onmiddellijk gestaakt. Een dag of wat later brachten twee leden van de VWG met professionele vleermuisdetectors ter plaatse een bezoek, omstreeks de tijd waarop vleermuizen wakker worden en uitvliegen. Dat leverde op dat er in de muur haaks op kopmuur waar de isoleerders bezig waren geweest, dus in de zijgevel onder een balkon, twee vleermuizen een verblijfplaats hadden. Ze waren van het overdag boren in de kopmuur zo geschrokken dat ze gevluht waren. Maar kennelijk waren ze op enig tijdstip weer naar hun gebruikelijke verblijfplaats teruggekeerd.

De isoleerders waren hier overigens ter goedertrouw bezig. De kopmuur was potdicht, er was geen gaatje geschikt voor een vleermuis te bekennen. Er kwamen ook geen vleermuizen uit rond uitvliegtijd; er plakten nergens keutels op de muur, er lag niets op de grond of plakte aan de ramen of vensterbanken van burens aan de overkant (als teken dat er een verzamel/zwerfplek voor een ingang van vleermuizen zou kunnen zijn geweest).

Iemand die probeert om met een endoscoop vleermuizen vast te stellen in een spouw zal op de meest waarschijnlijke plek kijken, namelijk boven in de spouw. Dáár boren veroorzaakt dan een nog veel grotere verstoring dan een boring in een aangrenzende muur.

Niet alleen is het onmogelijk om met endoscopie betrouwbaar vast te stellen of er feitelijk vleermuizen aanwezig zijn, het is helemaal onmogelijk om daarmee vast te stellen of de betreffende spouwmuur op enig tijdstip als verblijfplaats voor een of meerdere vleermuizen functioneert. De Wnb beschermt verblijfplaatsen, ook als de vleermuizen er tijdelijk niet zijn.

Het misschien goed bedoeld van de isoleerder om te proberen dat er geen "vleermuizen in de PUR stikken", maar dat is niet voldoende om de verblijfplaatsen te beschermen.

Voor een antwoord op de vraag of er vleermuizen aanwezig kunnen zijn in een spouwmuur, in de zin dat er op enig tijdstip in de loop van het jaar sprake is van een verblijfplaats van vleermuizen, kan men zich niet beperken tot een onderzoek van de spouwmuur alleen.

- a. Er kan in de voorzomer en de zomer een kraamkolonie in een spouw zitten. Zo'n kraamkolonie kan zich binnen de spouw verplaatsen. Dan zoeken ze bijvoorbeeld vanwege de temperatuur een warmer of juist een koeler stuk van de spouw op. Maar ze kunnen ook geheel of gedeeltelijk uit de spouw klauteren en met jongen en al op een koeler zoldertje van het huis zitten, of onder dakpannen in de schaduw van een grote boom. Omgekeerd zijn er kolonies die een plek op het dak uitzoeken en pas naar de spouw verhuizen als ze het daar te warm wordt.
Het komt vaak voor dat een hele kolonie na een paar weken naar een spouw een paar huizen verderop verhuist (misschien vanwege de omvang van de kolonie of omdat ze last van parasieten hebben?), en elk jaar datzelfde patroon herhaalt. Beide locaties hebben dan bescherming nodig.
- b. Na de kraamperiode - als de jongen zelfstandig zijn - vallen sommige kolonies (vooral die van dwergvleermuizen) uiteen en moet elke vleermuis een slaapplek zoeken die tot de herfst geschikt is, bij voorkeur in de buurt van voldoende voedsel: een zomerverblijf in een spouwmuur.
Mannetjes dwergvleermuizen zijn niet welkom in een kraamkolonie en hebben altijd elders een zomerverblijf, en dat is gewoonlijk ook in een spouwmuur. Het kan om een enkel dier gaan of om een klein groepje. Aan de specifieke plek zijn ze niet strikt gebonden, temeer daar ze wel eens verkenningstochten maken, maar veel van deze vleermuizen zijn wel vrij honkvast.
- c. Dwergvleermuizen gebruiken spouwmuren van gebouwen ook voor de winterslaap, maar dat zijn weer niet de gebouwen die geschikt zijn voor kraamverblijven of zomerverblijven omdat een winterverblijf aan typische eisen van stabiele lage maar vorstvrije temperatuur e.d. in de spouw moet voldoen. Zo'n spouwmuur is ook een essentiële verblijfplaats, maar is een groot deel van het jaar niet in gebruik.
- d. Er zijn vleermuizen (Laatvliegers en Tweekleurigen) die bij voorkeur onder een pannendak wonen met hun kraamkolonie. Een deel daarvan blijft tot laat in de herfst op de plek van de kraamkolonie zitten en gaat na de kraamperiode en naarmate het kouder wordt óók de spouw gebruiken en kruipt ook wel eens via de spouw tussen vloer en plafond van de verdieping. Die zie je dan weer niet als je alleen naar de spouw zou kijken. Daarbij komt het zelfs voor dat deze dieren de spouw als winterverblijf gebruiken dan wel via de spouw de kruipruimte onder het huis daarvoor gebruiken. Al deze situaties heeft de VWG in de loop der jaren meegemaakt.

De enige manier om te beoordelen of een huis onderdak biedt aan vleermuizen die enige periode van het jaar de spouwmuur gebruiken, waar dus een te beschermen verblijfplaats van vleermuizen aanwezig is, is jaarrond vleermuis onderzoek volgens het vleermuisprotocol. Daarin zijn meerdere bezoeken voorgeschreven in de periodes dat vleermuizen een gebouw (kunnen) gebruiken.

Bij vraag 4.

In sommige gevallen is het mogelijk dat een ervaren vleermuisonderzoeker op basis van de kernmerken van het gebouw kan beoordelen of de spouwmuur helemaal niet toegankelijk is voor vleermuizen (dak totaal ongeschikt voor vleermuizen, geen open aansluiting op dak, massief gemetselde muur, balken, aansluiting waterafvoer, geen goot, nergens stootvoegen, vanwege de kwaliteit van de muren en de verwarmingsinstallatie van het huis veel te warm voor winterverblijf etc.) In dat geval ontbreken ook alle visuele aanwijzingen (keutels, plasjes, verkleuring) op de ramen, muren en vensterbanken van de aanwezigheid van vleermuizen. Met twee nachtelijke controles op in- en uitvliegen in de juiste tijd van het jaar met vleermuisdetectoren zou in zo'n geval onzes inziens verder geen jaarrond onderzoek nodig zijn.

5. Wat zijn bij benadering de gemiddelde kosten per m² spouwmuur van een gemiddelde woning van de onderzoeken als bedoeld onder 1, 2, 3 en 4 naar de mogelijke, respectievelijk daadwerkelijke aanwezigheid van vleermuizen in een spouwmuur?

Zulk onderzoek begint met een quickscan en pas als deze er aanleiding toe geeft moet er offerte voor een onderzoek volgens protocol volgen. Het maakt voor de kosten erg veel uit of een groot aantal woningen tegelijk onderzocht kan worden.

In een gebied zoals natuurpark Landall met een paar honderd vrijwel identieke zomerhuisjes, grotendeels in particulier eigendom en met veel vleermuisverblijven, ligt het voor de hand dat die isolatie met een collectieve aanpak efficiënter en goedkoper uitpakt, en de natuurbescherming direct in de planning kan worden meegenomen en ook veel eenvoudiger kan worden geregeld.

6. Welke bijkomende kosten en andere schade - als bijvoorbeeld een stijging van de spouwmuurisolatiekosten en het pas later kunnen genereren van de met een spouwmuurisolatie te realiseren energiebesparing - kunnen optreden in verband met het moeten uitvoeren van de onder 1, 2, 3 en 4 bedoelde onderzoeken? Vallen die kosten en schade bij benadering te kwantificeren, het liefst in de vorm van een bedrag per m² spouwmuur van een gemiddelde woning per maand dat de spouwmuur niet is geïsoleerd.

“Vleermuizen” veroorzaken geen vertraging, niet geïnformeerde projectmanagers en -planners wel. (“Die beesten hebben toch vleugels”) De VWG licht regelmatig huiseigenaren voor, die bij de planning van hun verbouwing en/of isolatiewerkzaamheden serieus rekening willen houden met de dieren die hun huis gebruiken.

7. In hoeverre en op welke manier zou samenwerking tussen de bij de spouwmuurisolatie betrokken partijen, als bijvoorbeeld (behartigers van de belangen van) corporaties, andere verhuurders, particuliere woningeigenaren, spouwmuurisolatiebedrijven en overheidsinstanties,

eraan kunnen bijdragen dat de genoemde onderzoeken goedkoper kunnen zijn en ook sneller kunnen worden uitgevoerd?

Ten eerste zouden woningbouwcorporaties en isoleerders en beheerders heel vroeg in het proces van onderhoud en renovatie met de aanwezigheid van vleermuizen, mussen en gierzwaluwen rekening moeten houden en niet pas - als ze al jaren aan het plannen zijn - op het laatste moment opeens bedenken dat die stomme beesten ook een probleem kunnen vormen. Beheerders die tijdig navraag doen bij of klachten bijhouden van bewoners, glazenwassers, vogelliefhebbers en mensen die klagen over vleermuiskeutels of juist enthousiast zijn over "hun" vleermuizen, kunnen tijdig inzicht geven over de aanwezigheid van de dieren.

In de Versterkingsoperatie in Groningen is tenminste dat aspect van het begin af aan goed geregeld en wordt door Arcadis goed gecontroleerd. Naar aanleiding van de Generieke Ontheffing die daaruit is voortgekomen (en regelmatig wordt aangepast) is de stad Groningen met 5 woningbouwcorporaties tot een enigszins overeenkomstige GO gekomen, zulks nadat daarover uitvoerig met de corporaties en betrokken vogel- en vleermuis mensen is overlegd. Wij hebben begrepen dat deze regeling de corporaties ca 2 jaar tijdwinst op kan leveren (vergeleken met op het laatste moment opeens een probleem ontdekken, dan pas gaan onderzoeken en dan nog een oplossing/compensatie etc. regelen). Het hieruit voortgekomen collectieve onderzoek van de hele stad met follow up en de aanzienlijke bewustwording bij de woningcorporaties levert heel veel tijdwinst doordat ze "de dieren" tijdig in het planningsproces op te nemen, net als de ecologische groenvoorziening, de waterafvoer bij klimaatverandering, de riolering, de energievoorziening, de parkeergelegenheid etc. Een quickscan dan wel een vleermuisonderzoek van een hele straat met allemaal dezelfde woningen die voor isolatie in aanmerking komen is heel veel efficiënter en goedkoper dan afzonderlijke woningen onderzoeken.

Heeft u nog andere opmerkingen of suggesties voor het aan de orde gestelde onderwerp van spouwmuurisolatie en het in kaart brengen van de eventuele gevolgen daarvan voor vleermuizen?